

Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Fütürizm ve Sanat Etkileşimi

Interaction of Futurism and Art in The Context of Technological Developments

Timuçin Ufuk AKÇAABAT¹

¹Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
• timucinufuk@yahoo.com • ORCID > 0000-0001-8813-4166

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Düzeltme Makalesi/Correction Article

Geliş Tarihi/Received: 07 Nisan/April 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 08 Mayıs/May2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt-Volume:** 3 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 141-154

Atıf/Cite as: Akcaabat, T. U. "Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Fütürizm ve Sanat Etkileşimi"
ERKİN, 3(1), Mayıs 2025: 141-154.

Düzelteyeye İlişkin Açıklama

Makalenin Künyesi: Akçaabat, T.U. “Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Fütürizm ve Sanat Etkileşimi” ERKİN, 2(2), Kasım 2024: 155-168.

Makalenin Url Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erkin/issue/88262/1546622>

Düzelte Açıklaması: Makalenin giriş bölümünde yer alan, “1900’lü yılların başlarında hızlanan sanayi devrimi ve kent kültürü, değışen sosyo-politik koşulların etkisiyle fütürizm yeni dönemin önemli kavramlarından biri haline gelmiştir.” ifadesinin sehven ikinci paragrafta da kullanıldığı farkedilmiş ve düzeltilmiştir.

Yine makalenin ilk paragrafında yer alan, “Aya ilk insanlı uçuştan yaklaşık 100 sene önce yazılmış olan Jules Verne’in “Aya Yolculuk” (1865) isimli eseri ve denizaltı teknolojisinin hikayeye dahil edildi “Denizler Altında 2000 Fersah” (1870) isimli eserleri ilk fütürist edebiyat örneklerindendir.” cümlesindeki “edildi” ifadesi “edildiğı” olarak düzeltilmiştir.

Makale genelinde yine sehven yanlış yazılan “bir çok” ifadesi “birçok” olarak düzeltilmiştir.

TEKNOLOJİK GELİŞMELER BAĞLAMINDA FÜTÜRİZM VE SANAT ETKİLEŞİMİ

ÖZ

Fütürizm, teknolojik ilerlemeyi ve moderniteyi merkeze alan, 1900'lerin başlarından günümüze kadar sanatı etkileyen ve yaşam pratiklerinin dönüşümünde önemli rol oynayan bir düşünce akımıdır. Teknoloji ve makineleşme gibi unsurlara odaklanan fütürizm, teknolojik yeniliklerle şekillenen bir gelecek vizyonu sunmayı amaçlamıştır. Ortaya çıktığı günden bu yana birçok yenilikçi fikre ilham vermiş ve sanat alanında kalıcı bir etki bırakmıştır. Değişen yaşam pratikleri ve yeni teknolojik gelişmeler, sanatın teknolojiyle birlikte evrimleşmesini sağlamıştır. Önemli teknolojik dönüşümlerin yaşandığı dönemlerde, bu simbiyotik ilişkide fütürist düşüncenin rolü ve anlatısı da yeniden şekillenmiştir.

Bu makalenin amacı, sanat ve teknoloji arasındaki etkileşimi fütürist bir perspektiften incelemek, fütürist düşüncenin ortaya çıkışından günümüze kadar farklı teknolojik gelişmeler ışığında geçirdiği dönüşümü ve ortaya çıkan yeni anlatı alanlarını analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Fütürizm, Sanat, Teknoloji.

INTERACTION OF FUTURISM AND ART IN THE CONTEXT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS

ABSTRACT

Futurism is an intellectual movement that centers on technological progress and modernity, influencing art from the early 1900s to the present and playing a significant role in the transformation of life practices. With a focus on elements such as technology and mechanization, futurism aimed to present a vision of the future shaped by technological innovations. Since its emergence, it has inspired many innovative ideas and had a lasting impact on the field of art. The changing life practices and new technological developments have allowed art to evolve alongside technology. During periods of significant technological transformation, the role and narrative of futurist thought within this symbiotic relationship have also been reshaped.

The aim of this article is to examine the interaction between art and technology from a futurist perspective, exploring the transformation of futurist thought in light of various technological developments from its inception to the present, and analyzing new narrative spaces that have emerged.

Keywords: Futurism, Art, Technology.

GİRİŞ

Fütürizm yani gelecekçilik, Sanayi Devrimi sonrası değişen yaşam pratiklerinin insanların düşünme ve kendilerini ifade etme ihtiyaçlarını yeniden şekillendirmesiyle, 20. yy başındaki teknolojik gelişmelere direnen eski tutuculuğa karşı bir tepki olarak doğan bir sanat ve düşünce akımıdır. 1900’lü yılların başlarında hızlanan sanayi devrimi ve kent kültürü, değişen sosyo-politik koşulların etkisiyle fütürizm yeni dönemin önemli kavramlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda fütürizm düşünüyü, sanayileşme, kentleşme, makineleşme gibi kavramları ve bu olguların doğal bir sonucu olarak hız, gürültü, şehir hayatı ve dinamizmi odak noktasına almıştır. Yeni bir fiktörel önerme olarak fütürist düşünce 19. yy’ın ortalarında gelişmeye başlamış ve ilk olarak edebiyatta bilim kurgu türüyle somutlaşmıştır. Aya ilk insanlı uçuştan yaklaşık 100 sene önce yazılmış olan Jules Verne’in “Aya Yolculuk” (1865) isimli eseri ve denizaltı teknolojisinin hikayeye dahil edildiği “Denizler Altında 2000 Fersah” (1870) isimli eserleri ilk fütürist edebiyat örneklerindendir. Benzer bir durum diğer sanat alanlarında da filizlenmeye başlamıştır, Eadweard Muybridge’in atların koşu hareketlerini incelemek için yaptığı seri fotoğraf çekimleri, kronofotografi tekniğinin gelişmesini sağlamış ve hareket ögesinin fotoğraf alanında öne çıkmasını sağlamıştır. Bu teknik ile fotoğrafı çeki len nesnenin hareket ediyor gibi görünmesi amaçlanmıştır.

20 Şubat 1909’da Filippo Tommaso Marinetti’nin Le Figaro gazetesinde yayınlanan Fütürist Manifesto isimli bildirisi, ve ardından gelen Fütürist Ressamlar Bildirisi (1910), Fütürist Müzik Manifestosu (1910), Fütürist Heykelin Teknik Manifestosu (1912), Fütürist Mimarlık Manifesto (1914) gibi sanatın birçok alanında ortaya çıkan bildiriler ile fütürizm kendi anlatı türünü yaratmıştır. Fütürizm, sanatın modern hayatın meselelerini yeterince anlayamamasından beslenmiştir. Kültürel mirasın ve gelenekçi fikirlerin reddedilmesini savunan fütürizm, aynı zamanda politik saldırganlık içeren görüşleri nedeniyle dönemin diğer sanat akımları kadar çok eser verememiştir. Fakat fütürizmin, aktüel konulara olan ilgisi sanatta yeni gelişmelerin önünü açan bir dizi olayı etkilemiştir. Bunlardan en belirgin olanları edebiyat, resim, müzik ve sinemadaki etkisidir. Fütürist resim, her ne kadar soyut dışavurumculuk ve kübizm (rus fütüristlerin kübo-fütürist

olarak adlandırılması, kübist formların sık kullanılmasıdır) öğelerinden sıkça faydalansa da hız, dinamizm, şehir hayatı kavramlarını anlatının merkezine yerleştirdiği için yenilikçidir.

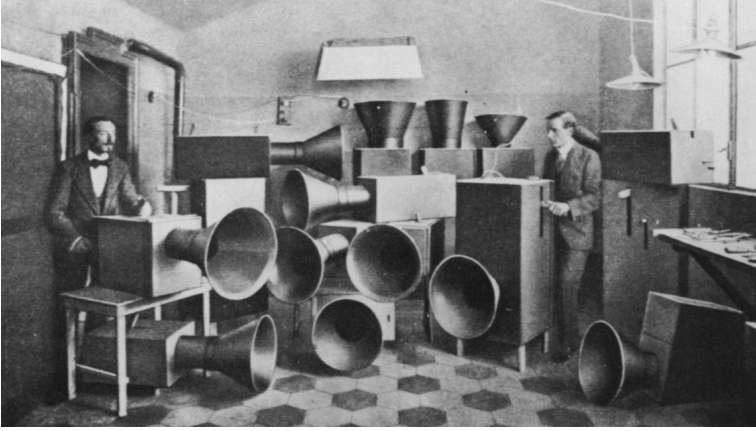

Görsel 1. Umberto Boccioni'nin
“La Strada Entra Nella Casa isimli” tablosu, 1912

Umberto Boccioni gibi ressamların fütürist resimlerinde bu öğeler belirgin bir şekilde etkisi hissettirmektedir. Edebiyat ve sinemada ise fütürizm bilim kurgu türünün ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1927 yılında Fritz Lang'ın yönetmenliğini yaptığı Metropolis filmi, fütüristik bir anlatıya sahip, yüksek bütçeyle çekilmiş bir bilim kurgu filmidir. Bilim kurgu sineması, fütürizmin yaygınlaştığı ilk döneminden günümüze gelişmeye devam etmektedir. 1968 yılında çekilen Stanley Kubrick'in kült filmi 2001: A Space Odyssey, Stanislaw Lem'in “Solaris” isimli bilim kurgu eserinden uyarlanan ve 1972 yılında çekilen Andrey Tarkovski'nin yönettiği

aynı isimdeki film ve “Star Trek” gibi eserler fütürizmin sinemadaki etkisine örnek gösterilebilir. Bilim kurgu türünde de yine makineler, teknoloji ve hız kavramları üzerinden bir gelecek tasarımı, anlatının fütüristik olmasını sağlamaktadır.

Fütürizmin en önemli etkilerinden biri ise müzik alanında yaşanmıştır. 1910 yılında Francesco Balilla Pratella’nın yazdığı “Fütürist Müzisyenler Manifestosu” ve Luigi Russolo’nun 1913 yılında yayınladığı “Gürültülerin Sanatı” isimli manifesto fütürist müziğin ilk önemli bildirileri olmuştur. Russolo aynı zamanda 1913 yılında “Intonarumori” (Gürültü Makineleri) adını verdiği, çeşitli gürültüler çıkartan akustik enstrümanlar yapmıştır. Bu enstrümanlar 1913-1930 yılları arasında birçok kez tekrar geliştirilmiştir.

Görsel 2. Russolo’nun “Gürültü Makineleri”, 1913

Russolo, sanayi çağının modern hayata kazandırdığı deneyimlerden biri olan “gürültü” ögesinin müziğe dahil edilmesi fikrini savunmuştur, bu yüzden “Intonarumori” isimli enstrümanlarıyla yaptığı gürültü deneylerinin amacı bu arayış olmuştur. 1920’ler itibariyle bu fikir müzik alanında karşılık bulmaya başlamış ve bazı besteciler gürültü ögesini kompozisyonlarında öne çıkarma ihtiyacı duymuşlardır. Bu kullanım, George Antheil’in “Ballet mécanique” (1923), Alexander Mosolov’un “Iron Foundry” (1926), Arthur Honeger’in “Pacific 231” (1923) eserlerinde gözlemlenebilir. Bu eserlerde endüstriyel temalar, makineleşme ve gürültü fiziksel olarak olmasa da, bir anlatı yoluyla kompozisyonun ögesi halinde kullanılmıştır.

“İlk başta müzik sanatı, seste saflık, berraklık ve yumuşaklık aramıştı. Fakat sonradan farklı sesler, kulağı zarif armonilerle okşamak için dikkatlice kaynaştırılmıştı. Bugün müzik gittikçe daha karmaşık hale gelerek en uyumsuz, tuhaf ve cırtlak sesleri kaynaştırmak için çabalar. Bu yöntemle gürültü sesine hiç olmadığımızdan yakına geliyoruz.

Müzikal evrim, insanla her alanla işbirliği yapan makinelerin artmasıyla paraleldir. Sadece büyük şehirlerin gürültülü atmosferlerinde değil, aynı zamanda düne kadar tamamen sessiz olan taşralarda da, bugün makine o kadar çok çeşitli ve rekabetli türünü yarattı ki artık kıt ve tekdüze saf ses hiçbir duygu uyandırmamaktadır” (Russolo, 2017: 72).

John Cage, gürültü ögesine özel önem atfeden isimlerden bir diğeri olmuştur. 1937 yılında kaleme aldığı “The Future of Music: Credo” isimli yazısında, Russolo’nun gürültünün müziğin geleceği olduğu konusundaki görüşlerini takip etmiştir. Cage’in ve Russolo’nun görüşlerindeki temel fark, Russolo’nun gürültünün armonik yönüne odaklanması, Cage’in ise elektronik ses üretimi ve dönemin yeni medyasına odaklanmasıdır (Straebel, 2009).

“Nerede olursak olalım, duyduğumuz çoğunlukla gürültüdür. Bunu görmezden geldiğimizde bizi rahatsız ediyor. Onu dinlediğimizde büyüleyici buluyoruz. Saatte 50 mil hızla giden bir kamyonun sesi. İstasyonlar arasında statik. yağmur Bu sesleri yakalayıp kontrol etmek, onları ses efekti olarak değil müzik enstrümanı olarak kullanmak istiyoruz. Her film stüdyosunun film üzerine kaydedilmiş bir “ses efektleri” kütüphanesi vardır. Bir film fonografıyla artık bu seslerden herhangi birinin genliğini ve frekansını kontrol etmek ve ona herkesin hayal gücünün ötesinde veya ötesinde ritimler vermek mümkün. Dört film fonografı verildiğinde patlayıcı motor, rüzgâr, kalp atışı ve toprak kayması için bir dörtlü oluşturup icra edebiliriz” (Cage, 1937).

Edgard Varèse de aynı zamanda gürültü ögesiyle ilgilenmiş, fakat fütüristlerin söylemlerine katılmadığı için fütürist anlatıya sıcak bakmamıştır. 1940’lı yıllarda ortaya çıkan musique concrète akımı, gürültü öğelerinin manyetik teyp ortamında bir alımlama estetiği oluşturarak bir araya getirilerek müzikal bir işitsel kompozisyon oluşturulması fikrine dayanıyordu. 1951 yılında Fransız Radyosu’nda Pierre Schaeffer’in kurduğu “Groupe de Recherche de Musique Concrète (GRMC)”, bu yeni müzikal akımı ve gürültü deneylerini merkeze alan bir anlayışla kurulan ilk elektroakustik müzik stüdyosudur. Dönemin ünlü bestecilerinden Olivier Messiaen, Pierre Boulez, Jean Barraqué, Karlheinz Stockhausen, Edgard Varèse, Iannis Xenakis, Michel Philippot, İlhan Mimaroglu gibi isimler bu türde birçok çalışmalar yapmış ve eserler vermiştir. Dünyanın birçok farklı yerinde açılan elektroakustik müzik stüdyoları ile elektroakustik müzik yaygınlık kazanmaya başlamış ve bu çalışmalar günümüz elektronik müziğinin temelini oluşturmuştur. 1953’ten halka açık salt elektronik müzik konserleri verilmeye başlanılmıştır. Besteciler çeşitli ses ve gürültü katmanlarını üreterek ve bir araya getirerek bu yeni müzik türünü

oluşturmaktaydılar. Bu yeni anlayışa göre yorumcu ya da nota partiyonlarının bir önemi kalmamıştır. Bu arayışların temelinde var olan ses malzemesinin müziğin gelişiminin önündeki yetersizliği fikri yatmaktaydı.

NEO-FÜTÜRİZMİN GELİŞİMİ

Tarihin her döneminde değişen sosyo-ekonomik koşullar ve ilerlemeci düşünceler sanat akımlarının bir zorunluluk olarak dönüşümüne ve gelişimine yol açmıştır. Sanayi Devriminin doğal bir sonucu olan makineleşme ve kent kültürü fütürizmin imgelerini oluşturmuş, Birinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı sosyopolitik değişimler ise fütürizmin düşünsel temellerini yönlendirmiştir. Benzer bir durum İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmış, 1940'lardan sonra gelişen bilgisayar teknolojisi ve uzay yarışları yeni fütürizmin ifade alanını belirlemiş, dünya savaşında yaşanan yıkım sonrası toplumsal nekahet süreci ise sürdürülebilirlik, alıntılama, metinlerarasılık gibi postmodernist önermeleri ortaya çıkarmıştır. Bu önermeler ve ifade biçimleri ise, önce mimarlıkta ortaya çıkan neo-fütürizm akımında, daha sonra 90'lar sonrası gelişen dijital sanat gibi çağdaş sanat türlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar teknolojisi ve uzay yarışları sanatta ifade imgelerinin kullanımını etkileyerek, makinenin yerini yapay zeka, bilgisayar ve robot gibi yeni teknoloji kavramlarına, kentsoylu kültürün yaşam dinamiklerini temsil eden hız, dinamizm ve hareket kavramlarının yerini veri, kavramsallık ve süreklilik gibi yeni yaşam dinamiklerine bırakmasını sağlamıştır.

Yeni medyanın ve gelişen teknolojinin insan hayatına girmesiyle birlikte neo-fütürizm tanımı literatüre girmiştir. "Neo-futurism: Architecture and Technology" isimli makalesinde Hal Foster, yeni gelişen teknolojiye ve bilgi çağına vurgu yaparak, neo-fütürizm kavramını temellendirmiştir. Hal Foster'a göre; eski makine estetiği tasarımda demode hale gelmiştir, çünkü artık içinde bulunan çağ makine çağının ötesinde bulunan bilgi çağıdır. Neo-fütürizm önermesi ise, yeni teknolojiye (elektronik) yanıt verebilecek bir kavrama işaret ediyor. Neo-fütürizm terimi teknolojinin yeni modern yaşamla uyumlanması ihtiyacına cevap vermektedir. İlk teknolojik devrim buharlı motorların yaygınlaştığı 1890'lar, ikinci teknolojik devrim elektrikli ve yanmalı motorların yaygınlaştığı birinci ve ikinci dünya savaşı arasında kalan dönem, üçüncü teknolojik devrim ise elektronik ve nükleer teknolojinin yaygınlaştığı 1960'lar ortalarında başlayan dönem. 1980'ler ise elektronik teknolojinin üretim araçlarıyla sınırlı olmadığı, günlük yaşamın artık bir parçası haline geldiği dönemdir (Foster, 1987: 25-27).

Teknolojik üretim, talebi de beraberinde yaratarak, insanların yaşam tarzlarını da eşzamanlı olarak şekillendirmiştir. Artık insanların ve politikanın günlük hayatındaki endişelerinin arasında teknolojik kavramlar da yer almaktadır. Dolayısıyla bu yeni teknolojik dönüşüm aynı zamanda bir bilinçdışı ifadeyi de zorunlu kılar. Hal Foster, bu yeni teknolojik dönüşümün toplumsal izdüşümünü sorguladığı

makalesinde dördüncü teknolojik devrimin ise elektronik teknolojisinin otonom haline geldiği dönem olacağını ima ederek bu uyumsallaşmanın yolunun neo-fütürizm kavramıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. 1930’larda başlayıp 1960’ların ortalarına kadar örneklerine rastlanabilen ABD’de başlayan bir mimari akım olan Google akımı, otomobil tasarımlarından esinlenen bir Art Deco etkinliğinden, giderek daha retrofütüristik bir hale dönüşmüş, ve uzay temalarına yönelmişti. Bu anlamda fütürizmin mimaride ilk yansımalarından biri sayılmaktadır. 1970’lerde ise demode olmuştur ve neo-fütürizm akımı ortaya çıkmıştır.

Görsel 3. Google akımının bir örneği: “Los Angeles Uluslararası Havalimanı”

1980’lerde mimaride ortaya çıkan neo-fütürizm akımının başlangıcı ise genellikle Alvar Aalto ve jeodezik kubbe tasarımlarıyla bilinen Buckminster Fuller’ın çalışmalarıyla ilişkilendirilir. Neo-fütürist mimarinin en dikkat çeken özellikleri uzay çağı temaları, sürdürülebilir malzemeler ve yüksek teknoloji imgeridir.

Görsel 4. Apple Park

Norman Foster tarafından tasarlanan Nisan 2017 yılında açılan Apple Park merkezi, boş bir araziye inmiş dev bir uçandaireyi andırmaktadır ve bu görünümü nedeniyle kamuoyunda çoğu zaman uzay gemisi olarak adlandırılmaktadır. Neo-fütürist mimaride en ünlü isimlerden biri olan Zaha Hadid'in eserlerinde de uzay ve sürdürülebilirlik temaları belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir.

Görsel 5. Zaha Hadid'in tasarladığı Chanel Mobile Art Pavilion

“Zaha Hadid'in tasarladığı uzay gemisi şeklindeki sanat merkezi, fütüristik bir defile için mükemmel bir yer. Zaha Hadid, mimarinin yanı sıra moda ve Chanel için merkez tasarladı. 2008 yılında Zaha Hadid'in ofisi Chanel için mobil bir sergi merkezi tasarladı. Zaha Hadid en son trendleri takip etti, eski yapılandırmacı ilhamları ve katlanmış parlak pürüzsüz şekiller için kaba betonu terk etti. Yeni estetikte modern malzemeler kullanılıyor: plastik, metal, cam. Formun beyaz kıvrımları bilim kurgu filmlerinden bildiğimiz mekanlar yaratıyor. Merkez, oval panellerden oluşan kavisli bir ızgarayla kesilmiştir; form, Giacomo Balla'nın “Vortex, Space, Form” tablosu gibi fütürist soyutlamalardan bilinen dinamik çizgilere benzemektedir. İç kısım, kabuğun düzgün bir devamı niteliğindedir; mekanın şekli ve alanı bütünleşmiştir; Le Corbusier ve Iannis Xenakis tarafından tasarlanan Philips Pavilion'u anımsatıyor. Chanel sanat merkezinin kendisi dünyanın büyük şehirlerinde “sergilenen” bir sanat eseri haline geldi. Bir mimari ve heykel eseri, mekânı kapsayan ama esas olarak kendini sunan bir ikon” (Tyc, 2018: 111).

Zaha Hadid eserlerinde neo-fütürist mimari her ne kadar yeni anlatım tarzına sahip olsa da, fütürizmin eski dinamizm ögesini de barındırmaktadır. Bu anlamda, neo-fütürizm, fütürizmin ilk dönemlerindeki önermelerinden tamamen soyutlanmış bir akım değil, onların yeni teknoloji ve ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenmiş bir yorumudur çıkarımı yapılabilir.

FÜTÜRİZM VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Yeni teknolojiler modernizmin araçlarını ve ifade biçimlerini yeniden gözden geçirmemizi sağlamaktadır. Fütürizmin ilk dönemi, 19. yy gerçekçi estetiğini sorgulatmış, yeni teknolojiler, sinema ve fotoğraf yaklaşımları bu estetikleri yerinden etmiştir. Fütürizm, yeni kurulan gerçekliğin ve yeni farkındalıkların hem estetik alandaki, hem de insan doğasında sebep olduğu değişimleri ifade eden ilk avangard hareket olmuştur. Hem fütürizm, hem de avangard kültür, geleneksel ve eskimiş temsil türlerinin yerinden edilerek, yeni ifade modellerinin mümkün olabileceği inancını taşır. Bu hareketler, yaşam pratiklerinde ve insanlık bilincinde bir dönüşümü harekete geçirmiştir. Fütürist estetiğin dayanak noktası, yeni teknolojilerin daha modern bir dünyayı mümkün kıldığı görüşünde yatmaktadır. Yaşamın yeni biçimlerini ve ifadelerini mümkün kılan teknoloji, benliğin dönüşümünü de doğrudan etkilemektedir. Sanatsal yaratım sürecinin motivasyonu artık dini ve etik değerler değil, doğayı, çevreyi ve insanın öznel kimliğini dönüştürme gücüne sahip teknolojidir (Picchione, 2022: 30).

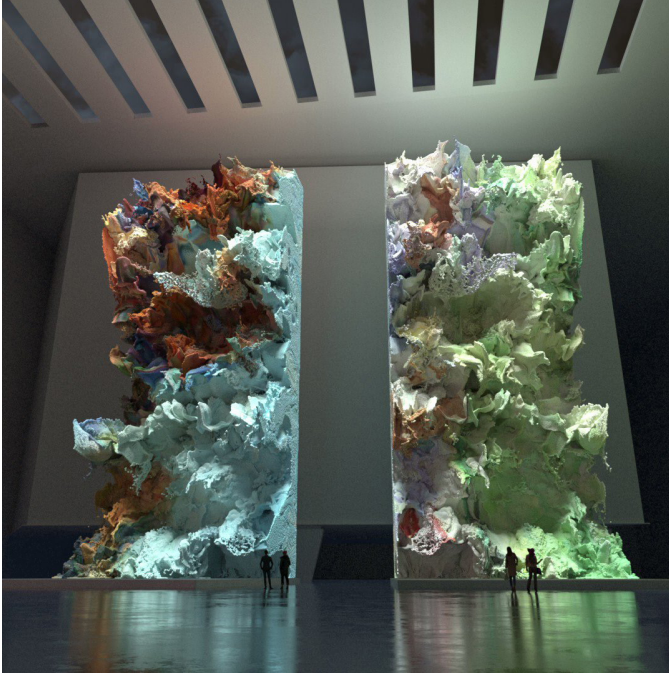
İkinci Dünya Savaşı sürdürülebilirlik konusunda bir kırılma noktası olmuştur. Sanayi Devrimi'nin çevre üzerinde yol açtığı olumsuz etkiler çeşitli çevresel sorunları beraberinde getirmiştir. Savaşın ardından, özellikle endüstriyel atıklar, hava ve su kirliliği gibi olumsuz etkiler daha belirgin hale gelmiştir. Bu durumlar çevre bilincinin oluşmasını tetiklemiştir. Öte yandan, savaşın doğal bir sonucu olarak doğal kaynakların tükenmesi ve sınırlı hale gelmesi, kaynakların verimli kullanımı gereksinimini ortaya çıkarmış, doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılması önemli bir konu olmuştur. Bunun bir sonucu olarak üçüncü teknolojik devrimden itibaren teknolojinin ve sanatın çevre bilinci, sürdürülebilirlik ve iklim gibi konularda daha sorumluluk üstlenen bir tavır aldığını görmekteyiz.

Sürdürülebilirlik, neo-fütürist mimaride önem verilen unsurlardan biri olmuştur. Geri dönüştürülebilir malzemeler, enerji verimliliği, güneş enerjili panellerin kullanımının yaygınlaşması, hafif ve dayanıklı kompozit malzemeler, çevresel şartlara adapte olabilen akıllı camlar gibi yeni teknolojiler, neo-fütürist mimariye karşımıza çıkmaktadır. 2010'lardan sonra tekrar yükselen neo-fütürist mimari trendinde, yapay zeka temelli doğayı taklit eden sistemler, biomimikri uygulamaları, gökdelen yapılarında kullanılan dikey orman konseptleri neo-fütürist anlayışta sürdürülebilirlik çerçevesinin teknolojiyle birlikte geliştiğinin bir göstergesidir.

Görsel 6. Bosco Verticale (Vertical Forest), Milano

Neo-fütürizm, 21. yüzyılda Bureau International des Expositions'a Vito Di Bari (UNESCO eski yöneticisi) tarafından sunulan Expo 2015 için Milano şehri için bir vizyon belgesi olan "Neo-Fütüristik Şehir Manifestosu" belgesiyle yeni bir vizyon kazanmıştır. Vito Di Bari, bu vizyonunu "sanatın, yeni teknolojinin ve etik değerlerin bir araya gelerek insanların yaşam kalitesini yükseltmesi" olarak tanımlamış ve sürdürülebilir kalkınmaya vurgu yapmıştır. Günümüzde birçok mimar, tasarımcı ve sanatçı, konforu üst düzeye çıkarmak için yeni malzeme ve teknolojiyi ekolojik ve etik değerlerle birleştiren şehirlere inanmaktadır. Neo-fütürizm, fütürizmin kavramsal öğelerini, mimari performans için dijitalleşme ve dışa dönük değerleri benimseme yoluyla yeniden canlandırmıştır (Portnova, 2023: 1131). Sürdürülebilirlik, neo-fütürist değerleri çoğunlukla alımlayan yeni medya sanatında da karşımıza çıkmaktadır.

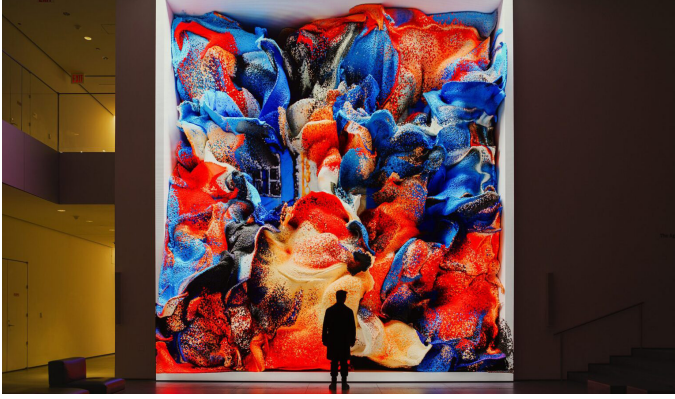
Görsel 7. Jesse Woolston'un “Color Theory” isimli eseri

Yeni medya sanatçısı Jesse Woolston'un “Color Theory” isimli çalışmasında makine ve doğa estetiğini birleştiren bir yaklaşım vardır, bu yaklaşım yeni medyada sürdürülebilirlik temalarının kullanımına iyi bir örnektir. Bu örnekler ışığında, fütürizmin, yeni medya sanatında da bir anlatı yarattığı görülmektedir.

Dördüncü teknolojik devrimin bir sonucu olarak, 2000’ler sonrası hayatımıza giren yeni medya sanatı, dijital sanatı ve yeni teknolojileri kullanarak kendine bir ifade alanı yaratan bir sanat akımıdır. Yeni medya sanatında sadece kendini teknolojik ortamlarla ifade eden bir sanat anlayışından ziyade, aynı zamanda teknolojiyle ve fütürist düşünceyle sanatı pekiştiren bir temsile rastlamaktayız. Bilinen anlamda dijital sanattan farklı olarak, yeni medya sanatında yapay zekâ, makine öğrenimi, algoritmalar, robot teknolojisi, internet gibi sürekli gelişen yeni teknolojilerin sanata dahil edilmesi onu teknolojiyle doğrudan bağlantılı bir sanat dalı haline getirmektedir.

“Veri ve algoritmayı sanat malzemeleri olarak tanımlamak, yeni medya sanatı dünyasında giderek yaygınlaşan bir kavramdır. Bu yaklaşımın arkasındaki fikir, verilerin ve algoritmaların, boya veya kil gibi geleneksel sanat malzemelerinin kullanılabileceği şekilde yaratıcı

araçlar olarak kullanılabileceğidir. Verileri ve algoritmaları sanat malzemeleri olarak kullanmanın en önemli avantajlarından biri, son derece dinamik ve ortamdaki değişikliklere duyarlı eserler yaratma yeteneğidir. Sanatçılar, sosyal medya içerik akışları, hava durumu modelleri veya trafik akışları gibi gerçek zamanlı veri kaynaklarını kullanarak, sürekli gelişen ve değişen, etrafımızdaki dünyayı gerçek zamanlı olarak yansıtan eserler yaratabilirler” (Alıcı, 2023).

Görsel 8. Refik Anadol’un “Unsupervised” adlı eseri

Yeni medya sanatı teknolojiyi araçsallaştırmakla kalmaz, aynı zamanda teknolojiyi de konusunun bir parçası haline getirir. Bu anlamda yeni medya sanatı doğrudan fütürizm ile ilişkilidir. Teknolojinin getirdiği yeni olanaklardan faydalanarak makine öğrenmesi, algoritmalar, jeneratif süreçler gibi yeni kavramları kullanarak oluşturulan yeni medya sanatı ürünleri, yeni medya sanatının büyük ölçüde jeneratif bir sanat olduğunu göstermektedir. Günümüz yeni medya sanatçılarından Aaron Koblin, Ryoji Ikeda, Refik Anadol, Sougwen Chung gibi sanatçıların eserlerinde, teknoloji ve fütürist düşünceyle iç içe geçmiş, jeneratif bir sanat anlayışı bulunmaktadır.

“Sanat eserinin teknik yeniden üretimi sonucu ortaya çıkan ürün, sanat eserinin diğer niteliklerine helal getirmese de onun, şimdi ve burada olma halini değersizleştirir. Üstelik aynı durum sadece sanat eseri için değil, örneğin benzer şekilde filmde seyircinin gözleri önünden akıp giden bir manzara için de geçerli olmakla beraber, bu işlem sonucunda sanat nesnesinin özü etkilenir. Bu öz, nesnenin sahipliğidir” (Benjamin, 2023).

SONUÇ

Fütürizm, teknolojik ilerlemeyi merkeze alan bir düşünce akımı olarak, sanayi devriminden günümüz yapay zeka çağına değin sanat ve yaşam pratiklerinde var olmaya devam etmiştir. Farklı dönemlerde gelişen yeni teknolojilerle yeniden şekillenen fütürizm, zamanın ruhuna uygun yeni anlatıları ve temaları da sanat düşününe yansıtmıştır. Sanayi devriminden itibaren hız, makineleşme ve ilerleme temalarıyla şekillenen fütürist düşünce, İkinci Dünya Savaşı sonrası şekillenen yeni dünyada veri ve sürdürülebilirlik gibi temaları da odağına almıştır. İçinde bulunduğumuz yapay zeka çağında fütürist anlatı, yeni medya sanatı ve dijital sanat gibi alanlarda yine veri, sürdürülebilirlik ve insan-makine etkileşimi gibi konuları öne çıkarmaktadır.

Günümüzde hayatın bir parçası haline gelen yapay zekâ ve büyük veri, sanat pratiklerine de etki etmiş, fütürizm yoluyla sanatta yeni estetik formlar ortaya çıkmıştır. Veri ve algoritma temelli sanatsal projeler, sürdürülebilirlik temalı çalışmalar, sanat üretimlerinde teknoloji ve insan arasındaki bağlantının öne çıkarılması, günümüz Sanat tarihinin fütürist perspektifte yorumlanması, bu dönüşümlü ilişkinin anlaşılmasını önemli kılmaktadır. Sanat ve fütürizm arasındaki ilişkiyi anlamak, teknolojinin ve sanatın birbirini nasıl etkilediğini ve dönüştürdüğünü, yeni ifade biçimlerini nasıl ortaya çıkardığını görmek açısından önemlidir. Fütürist düşünce, teknolojinin sunduğu olanaklarla birlikte, günümüzde olduğu gibi, gelecekte de yeni sanatsal ifade biçimlerinde kendine yer bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Alici, E. (2023). *Yeni Medya Sanat Üretim Ortamı Olarak Yapay Zeka* (Yayın No. 816264) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Benjamin, W. (2023). *Teknik Olarak Yeniden Üretilebilirlik Çağında Sanat Eseri*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Cage, J. (1937). *The Future of Music: Credo*. Retrieved 12 2023, from Medien Kunst Netz: <http://www.medienkunst-netz.de/source-text/41/>
- Foster, H. (1987). Neo-Futurism: Architecture and Technology. *AA Files*(14), 25-27.
- Picchione, J. (2022). Acceleration, Montage, Intermediality, and The Subject: Futurism and Its Legacy. *Journal of Modernism and Postmodernism Studies*, 1(3), 30.
- Portnova, T. V. (2023). Futurism Concept in the Design and Architectural Solutions of the 20th and Early 21st Centuries. *Civil Engineering and Architecture*, 3(11), 1131.
- Straebel, V. (2009). John Cage's Reception of Italian Futurism. *Emufest, Festival Internazionale di Musica Elettroacustica del Conservatorio*. Rome.
- Russolo, L. (2017). *Gürültülerin Sanatı*. SUB Yayınları.
- Tyc, G. (2018). (Re)searching Forms of The Future. Futurism and Contemporary Architecture. T. Kozłowski içinde, *Defining the Architectural Space : Rationalistic or Intuitive Way to Architecture*. (Cilt 5, s. 111). Krakov: Wydawnictwo PK.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Umberto Boccioni'nin "La Strada Entra Nella Casa isimli" tablosu, 1912, Wikipedia. Erişim Adresi: https://it.wikipedia.org/wiki/La_strada_entra_nella_casa, Erişim Tarihi: 08.06.2024
- Görsel 2. Russolo'nun "Gürültü Makineleri", 1913, Art History Project. Erişim Adresi: https://www.borusancontemporary.com/tr/blog-soundscapes-sanatta-ses-kullanimi-mekan-algisi_814/, Erişim Tarihi: 08.06.2024

- Görsel 3. Google akımının bir örneği: "Los Angeles Uluslararası Havalimanı", Arch2o. Erişim Adresi: <https://accamelbourne/program/the-grand-tour-cities-shaped-by-art-2/>, Erişim Tarihi: 08.06.2024
- Görsel 4. Apple Park, USGBC. Erişim Adresi: <https://infobudge.com/places/where-is-silicon-valley/>, Erişim Tarihi: 08.06.2024
- Görsel 5. Zaha Hadid'in tasarladığı Chanel Mobile Art Pavilion, Arch Daily. <https://www.archdaily.com/144378/chanel-mobile-art-pavilion-zaha-hadid-architects/>, Erişim Tarihi: 09.09.2024
- Görsel 6. Bosco Verticale (Vertical Forest), Milano, Yes Milano. Erişim Adresi: <https://getnofilter.com/fr/spot/bosco-verticale-from-via-gaetano-de-castillia-in-italy/>, Erişim Tarihi: 08.06.2024
- Görsel 7. Jesse Woolston'un "Color Theory" isimli eseri, X. <https://riyadhart.sa/en/artworks/color-theory%D8%8C2022/>, Erişim Tarihi: 08.06.2024
- Görsel 8. Refik Anadol'un "Unsupervised" isimli eseri, ArtDog İstanbul. <https://artdogistanbul.com/jerry-saltz-anadolu-elestirmeye-devam-ediyor/>, Erişim Tarihi: 14.10.2024